ч. 97 (13.336). Львів, четвер 20. квітня 1933. Pocztowa opłata opłacona ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Кольоніяльні амбіції Польщі.

(Акція „піонірів". — Навязання до традиції. — Власні кольонії і зосереджування емігрантів.— Південна Америка і Африка. — Кольонії чи „східні креси"?-.

Кольоніяльні амбіції Польщі появились щойно пять літ тому, коли то почав їх насаджувати „Союз кольоніяльних піонірів", який оформився як секція організації „Ліга Морска і Ржечна". Безупинна пропаганда цього Союзу за добуттям кольоній для Польщі, яка — мовляв — не повинна вдоволитись самим пристанком до моря, зуміла в деяких патріотичних польських серцях защіпити ідею кольоній. Сама Ліга, що колись носила скромну назву „Польської Жеглюґі" (плавби), пізніше „Морск-ої і Ржечн-ої" згодом назвалась за французьким зразком „**Ліга Морська і Кольоніяльна**", її орган „Морже" від хвилини повстання згаданої секції відкрив свої сторінки для пропаганди кольоніяльної справи і в ньому щомісячно появляється обширний відділ п. н. „Піонер Кольоніяльни".

Годі не згадати, що вже тоді, коли у Версаю готовили нову карту світу, найшлися серед поляків носії кольоніяльної думки. Були це: Каз. Вархоловський, голова Поль. Центр. Комітету в Бразилії і проф. Ян Дибовський, натуралізований француз, добрий знавець Африки. Вони вийшли зі заложення, що **Польща має право до частини німецьких кольоній**, бо її західні землі несли до війни теж поважні видатки, звязані зі здобуттям і втриманням кольоній. Вархаловський підпав цю думку Поль. Комітетові в Парижі, та цей її злегковажив. Проф. Дибовський зложив до рук польської делеґації на мир. конференцію окремий меморіял у справі кольоній, отримавши на це згоду франц. міністерства кольоній. Але і цей меморіял зігнорувалиміродайні польські чинники, бо вважали, що такого постуляту зі сторони Польщі не могли-би нічим оправдати. Проф. Дибовський пробував ще в 1921 р. за Вітоса видвигнути кольоніяльну проблему у Варшаві, а саме пропонував домагатись Мадагаскару, відомого із несамовитих переживань його „короля" гр. Беньовського. Після безуспішних заходів у польській столиці, повернув Дибовський огірчений до Парижа.

Щойно 7 літ пізніше найшла думка про доцільність для Польщі кольоніяльної політики нових пропаґаторів, згуртованих у згаданій вже секції піонірів. Вони приняли правну підбудову для нового міжнародного постуляту Польщі від Вархоловського і Дибовського, підкреслюючи, що Польщі належиться частина німецьких кольоній. Не лишень — мовляв — воно з формального боку слушне, але теж і з фактичного: Польща мусить отримати нові терени **для невязання господарської і популяційної експанзії**. (Пів міліона річного природного приросту). Це поставили „піоніри" як перший пункт своєї програми.

З уваги на те, що господарська і популяційна експанзія не може чекати, поки прийде до ревізії кольоніяльних мандатів (чи взагалі прийде?), „Союз кольоніяльних піонірів" вставив другий, реальніший пункт у свою програму. Ось він: **треба масово концертувати емігрантів на означених заморських теренах для збереження у них польського духа і для зужиття потенціональної сили емігрантів (особливо для господарської співпраці)**.

Коли справа моря, його необхідности для Польщі, по своїй суті чужа польському громадянству, яке ніколи не мало нагоди зростись із морем, то справа далеких заморських кольоній — це вже справжня екзотика для польського народу. І перед „піонірами" стануло на весь зріст важке завдання повести відповідну акцію, аби спопуляризувати „екзотичну" ідею.

Ідеольоги „нової" Польщі — розуміючи добре, що значить для кожної акції традиція, — швидко вишукали в історії все, що свідчитиб мало про колишні „кольоніяльні аспірації" поляків. Вони нагадали польському громадянству імена морських авантюрників чи пак дослідників, що в чужій службі і під чужими прапорами підбивали нові терени (Арціщевський, Стшелецький, Рогозінський, Трепке, гр. Беньовський й інші). Вони відсвіжили теж память патріотичних фантастів, політичних емігрантів, що хотіли за морем творити польський Піємонт, для насаджування національної ірриденти після невдачних повстань. (Дембінський—Мезопотамія, кн. Чарторийський — відомий Адамполь на березі Босфору, — Свентопелк-Мірський — Альжир, — ген. Валіґурський — Сер. Америка, Верещинський — Океанія і інші). І врешті сучасні кольоніяльні піоніри піддали гострій критиці каригідну байдужність польських політиків із часу версайського миру, які перейшли до порядку денного над потребою кольоній, хоч їм ту справу підсували...

Не забуваючи на перший пункт своєї програми — власні кольонії — і популяризуючи його скрізь, де можна в краю і за кордоном, „піоніри" з цілою енерґією взялися за реалізацію другого пункту: за підготовку концентрації переселенців із Польщі на чужих заморських теренах. Про доцільність **такої** акції лекше всіх переконати ніж про власні кольонії: розсипані емігранти серед чужого моря — безповоротно для Польщі втрачені; натомість зосереджені — вони не тільки залишаться поляками, але і стануть важним субєктом в економічній польській експанзії. І пригадують: товари та кольоніяльні сирівці — себто 1/3 імпорту Польщі йде від чужих і через чужих; з польськими емігрантами досі не навязано контакту.

Досліди для підшукання відповідних кольонізаційних теренів повела Ліга М. і Коль. досить інтензивно, організуючи навіть спеціяльні експедиції (прим. до Анґоли під проводом Фр. Липа і інші). Свою увагу звернула вона на **Півд. Америку** і на **Африку** (гол. Анґоля і Камерун). Під впливом пропаганди Ліги завязались 3 товариства для пляновобї польської кольонізації за океаном і **всі вони нічого не зробили**, хоч видали кілька міліонів золотих*). Тоді „Союз піонірів" проголосив, що основування дрібних синдикатів шкідливе, що треба заложити один, але синдикат для пляновобї кольонізації і став збирати між польським громадянством гроші на ту ціль (фонд коль.).

Тимчасом і справа власних кольоній посунулась дещо вперед: нещодавно приняв сенат у Варшаві **резолюцію п. Тулїє**, в якій доручує він урядові в відповідному моменті виступити з домаганням, аби Польщі признали кольоніяльний мандат. З цього приводу виступив на сторінках „Курєра Польского", органу великопромисловців, п. К. Розе з довшою статтею, в якій піддав безпощадній критиці ідею власних кольоній. Для нас погляди п. Розе перш усього тим цікаві, що він вказує на „**східні креси**" як на терен, що чекає на польську експанзію. Та про про це окремо.

В. Север.

*) Це були: Синдикат поль.-амер. — Перу, Т-во кольонізаційне — Бразилія і коопер. кольонія польська в Перу.

Гітлєр, жиди й українці.

Претенсії „Хвилі" до української преси.

Вчорашня жидівська „Хвиля" (з 19. ц. м.) у статтейці п. н. „Культурний український голос про гітлєрію" виступила з дикими претенсіями до українського громадянства і його преси за становище супроти останніх німецьких подій. „Хвиля" пише буквально таке:

Прихід до влади Гітлєра стрінувся у деяких відламів українського громадянства з вдячним, а на шпальтах одної частини української преси навіть з ентузіястичним відгуком. Офіціяльний орган української національно-політичної думки „Діло" виступило зі статтею, в якій обмежилося до реферуючого тону. Звернуло загальну увагу, що на позавчорашньому протестаційному вічу палестри проти варварств гітлєрії не явився ніхто з українських адвокатів, з яких чейже рекрутуються майже всі політичні провідники українського громадянства. (Союз Українських Адвокатів надіслав лише листа, що солідаризується з протестом).

І потім слідує довгий цитат з одної статті посла М. Матчака з „Громадського Голосу": це видно той „культурний український голос", який „Хвиля" протиставить усій решті української преси.

Становище „Хвилі" не дуже совісне. Передовсім „Хвиля" зовсім промовчує ті мотиви, які казали українській національно-політичній думці справді поставитись до побіди націонал-соціялістів річево та зайняти до їхнього будучого правління вичікуюче становище: „Хвиля" забуває, що в даному випадку ця укр. національно-політична думка виходить із всеукраїнських заложень і що в основі тих заложень є становище супроти комунізму та Совітського Союзу. До того засадничого мотиву приєднюється ще і той, що це вперше в европейській великодержаві прийшла до влади політична партія, якої чільні — хоч нині ще неофіціяльні — діячі зазначили у своїй закордонно-політичній програмі потребу розбиття єдиної державної Росії і створення української держави. Про це був у „Ділі" цілий цикль статтей і дуже прикро, що кидаючи шпильки в сторону української національної преси — „Хвиля" про все це промовчує.

Очевидна річ, що „Діло", як орган демократичний, засадничо не може погодитися з ексклюзивним характером націоналістичного німецького руху — про це теж у нас писалося. Так само ясно, що засадниче становище, кермоване всеукраїнськими протимосковськими і протикомуністичними мотивами, не має нічого спільного з антисемітизмом. Ми не потрібуємо на кожному кроці і при кожній нагоді підкреслювати, що з ніякою антисемітською нагінкою нічого спільного не маємо і що ми є ворогами всякого погромництва: те наше щире етикою, почуваннями, ідеольоґією і політичним розумом диктоване становище всім людям доброї волі надто добре відоме, щоб його треба при всіх погромницьких епізодах у світі пригадувати.

Зате нічого „Хвилі" захоплюватися становищем „Гром. Голосу", бо 1) автор цитованої статті є членом Екзекутиви II. Інтернаціоналу і мусить займати таке становище супроти гітлєризму, як йому каже та міжнародня соціялістична установа і 2) своє становище супроти жидів „Гром. Голос" засадничо сформулював у 1928 році, коли всіми силами поборював тодішній бльок національних меншин у Польщі — саме антисемітськими аргументами... Щож торкається становища української політичної думки до німецьких претенсій до Поморя, то те становище сформулувало перше „Діло".

Дуже жаль, що жидівська преса у своєму — зрештою зрозумілому — подевервуванні з приводу німецьких подій, у полеміці з українцями всі ці моменти переочує.

—o—

Два рабіни про події в Німеччині.

Рабін Карльсбаду в Чехословаччині д-р Циґлер у „Карльсбадер Цтґ." (з 3. IV.) помістив довшу статтю про положення в Німеччині. М. ін. каже в ній: „Німецькі жиди після нац. революції Третьої Німецької Держави почали страшенну пропаганду за кордоном проти згодганих переслідувань німецьких жидів. Тому Гітлєр має рацію, що мститься на загалі німецьких жидів". Далі каже: „Нема сумніву, що положення 600.000 німецьких жидів трагічне. Та не забуваймо про велику духову переміну, яку переживає Німеччина. Ми, жиди, тому так само обурені на всі клевети проти Німеччини, як і сам німецький нарід".

За цю статтю на засіданні управи жидівської громади ухвалили візвати рабіна д-ра Циґлера, щоби подався до димісії (хоч опісля д-р

Ціглер у тім-же часописі помістив коментарі до своєї статті). У божниці в перший день свята Пасхи не позволили жиди д-рові Ціглерові виголосити промови.

Берлінський рабін д-р Вайнберг в ортодоксійнім органі „Ідіше Пресе" помістив статтю про положення жидів у Німеччині. М. ін. каже в ній: „Положення німецьких жидів за кордоном несправедливо оцінюють песимістичніше ніж у самій Німеччині. Описи переслідувань сильно переборщені. Вістки про погроми жидів переважно поширюють ті краї, які самі мають добру практику в мистецтві роблення погромів. Акція у закорд. урядів в обороні німецьких жидів не виходить із ініціятиви німецьких жидів і не є згідна з їх волею. За відокремлені протижидівські ексцеси годі винувати уряд і нац.-соц. партію. Є оправдана надія сподіватися, що канцл. Гітлер, як і Мусоліні старатимуться увільнити нац.-соц. рух від антисемітизму".

—o—

Політичний процес у Москві.

Як повідомляють з Москви, доказове поступування в судовому процесі 17 осіб, обвинувачених у саботажі, військовому шпигунстві, скінчилося. Обвинувачений Монкгавз заявив, що процес, опертий на зізнаннях стероризованих людей, бо його самого переслухували у слідстві 18 годин без перерви.

Промова прокуратора мала протианглійський характер. Критикуючи англійське судівництво, він підкреслив, що у всіх дотеперішних процесах опінія капіталістичного світу підтримувала протирадянську контрреволюцію. Одночасно зазначив, що за протирадянську діяльність урядовців Метрополітен Вікерс Комп. фірма не може відповідати. Так само прокуратор не приписує вини англійській інтелігенції як цілости.

На понеділковій розправі промовляли оборонці обвинувачених москалів, звалюючи всю вину на англійців. Оборонець обвинуваченого Мекдональда зазначив, що годі вимагати від громадян чужої держави, щоби агітували за Радянщиною серед росіян, та вказав на податний для шпигунства і саботажів ґрунт, на якому найшлися заграничні громадяни.

У вівторок передполуднем була репліка прокуратора, попол. промовляли у своїй обороні обвинувачені. Присуду надіються в середу.

МОСКВА, 18. 4. ПАТ. У процесі большовицьких і англійських інжинірів виголошували нині промови оборонці обвинувачених, а опісля сказали останнє слово самі обвинувачені.

Оборонець д-ра Торнтона ствердив, що збирання економічних вісток ніде поза СРСР не вважають шпіонажею. Дуже добру промову виголосив оборонець обв. Кошні, старенький адвокат Лідов, який ще за царату врятував від смерти чимало революціонерів. У промові, що відзначалася, як на большовицькі відносини, небувалою відвагою, повалив усі тези акту обвинувачення, ствердив, що участь його клієнта в саботажі основується лише на факті його присутности підчас ушкодження в електрівні з Баку. Годі теж твердити, що збирання вісток було шпіонажею. Акт обвинувачення не видержує критики. Оборонець просить увільнити його клієнта. „Хай большовицький суд — сказав на закінчення Лідов — покаже світові, що його двері ведуть не лише до тюрми".

Обор. обв. інжиніра Котляревського та Кутузової представив Кутузову як Мекдональдову жертву.

Всі большовицькі горожани призналися до вини та висловили „глибокий жаль і обіцяли поправу". Англійці поводилися гідно.

Мекдональд сказав: „Я невинен і не маю більше нічого сказати".

Кошлі сказав: „Я невинен. Без огляду на присуд вийду таким чесним чоловіком, як тут увійшов".

Торнтон сказав, що він невинен. Підозріння, які є проти нього, не заслугують на довіря.

Може бути, що присуд западе ще нині нічю около 1. год.

На основі здогадів кореспондента Бюра Райтера западуть мабуть такі присуди: Мекдональд і Торнтон будуть засуджені на 10 літ вязниці, Монкгавз на 3, Пресон, Кішні і Нервальд можуть бути умовно увільнені, Ґреґорі напевно буде вільний. З москалів Гусев і Лобанов будуть правдоподібно засуджені на кару смерти.

ІНТЕРВЕНЦІЯ В СПРАВІ ВБИВСТВА Д-РА БЕЛЯ.

ВІДЕНЬ, 18. IV. ПАТ. „Вр. Альг. Цтґ." повідомляє, що на днях наступить у Берліні дипльоматична інтервенція австрійського уряду в справі вбивства д-ра Беля на австрійській території. Австрійський уряд зажадає видачі вбивників, яких назвища устійнило слідство.

—o—

Нове інтервю станиславівського владики у польській пресі.

У цьогорічному великодному числі львівського просанаційного щоденника „Газета Поранна" (ч. 10.269, з 16. IV. 1933) появилося нове інтервю із станиславівським греко-католицьким епископом Григорієм Хомишином. У новому інтервю станиславівський владика заявив, що для справи злагіднення польсько-українських відносин моглаб дуже богато зробити „єдність клерів", тобто ближче співжиття і співпраця греко-католицького і римо-католицького духовенства.

Про націоналістичний екстремізм української молоді владика висловився в той спосіб: „Молодь є горяча і йде переважно за пересадними гаслами. Думаю, що щоби цьому всьому перешкодити, повинен уряд і польська суспільність дати докази своєї доброї волі не тільки словами, але й позитивною роботою".

Про положення на Радянській Україні владика висловився зовсім неґативно. Там поводяться з народом гірше ніж з худобою. Там довели до цілковитого знищення української державної ідеї. І тому не може бути мови про те, щоби під комуністичною диктатурою могли там кристалізуватися якінебудь позитивні національні вартости.

На запит, чи владика не вважає шкідливими для української справи деяких симпатій, якими українська опінія обдаровує німецький ревізіонізм, була така відповідь: „Як звичайно, сусідні держави стараються використати для себе симпатії невдоволених меншостей в даній державі. Кожне мінус невдоволеної меншости стає тим самим своєрідним плюсом для чигаючих на те сусідів... Отже йде про те, щоби дана держава заспокоїла слушні постуляти меншости, а тоді відбере сусідним ворогам їхні шкідливі атути. Чи та наскільки німці думають совісно занятися українською справою, не можу про те нічого конкретного сказати".

У дальшій розмові станиславівський владика заявився різко проти антисемітизму. При тій нагоді розповів, як він допоміг одній бідній жидівці-вдові зберігти концесію на трафіку, яку хотіли їй відібрати.

Це найважніші моменти цього святочного інтервю станиславівського владики для польського щоденника.

ПОЛКОВНИК КОНОВАЛЕЦЬ У РИМІ.

Центральний орган ББ, варшавська „Ґазета Польска" принесла перед Великоднем вістку, що полк. Е. Коновалець приїхав до Риму та звязала цей приїзд із побутом німецького віцеканцлера Папена і д-ра Розенберґа в Римі. Цю вістку підхопила московська „Правда" і додала до неї такий коментар: „Совітські читачі знають мальовничу постать керманича УВО Коновальця не тільки з нагоди його знаменитої білогвардійської діяльности в минулому, але також з недавних його переговорів при участи „заприсяженого" дипльомата націоналістичного Розенберґа, предметом яких був, як відомо, плян відірвання України від СРСР. Як видно, український „атаман" творить нероздільний реквізит арсеналу національно-соціялістичної німецької заграничної політики. Так власне треба собі пояснювати присутність Коновальця в Римі".

ЗБУНТУВАВСЯ ПОЛК.

З Харбіну повідомляють про бунт вояків одного манджурського полку, стаціонованого на лінії східно-китайської залізниці. Збунтовані вояки ставили завзятий опір відділам японських і манджурських військ, заки їх розброїли. В часі бою вбили 24 старшин і вояків, а кількадесять ранили. Бунт повстав наслідком комуністичної аґітації

—o—

РОБЛЯТЬ ПРИГОТУВАННЯ ДЛЯ ЖИДІВСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ З НІМЕЧЧИНИ.

НЮ ЙОРК, 3. квітня. (Вл. кор.) Нюйорські жиди, що ведуть перед у кампанії проти німецького канцлера Гітлера, вислали спеціяльну делеґацію до Вашинґтону, яка пробує вплинути на американський федеральний уряд, щоби він часово дозволив впускати до Америки жидів, які втікають з Німеччини. Жидівське Іміґраційне Товариство в Ню Йорку, яке має свої відділи по цілому світі, приготовляється приняти додатково по 200 жидівських іміґрантів денно під свою опіку. Інакше між інші жиди. дивиться на бойкот жидів у Німеччині Ернст Валляч, заступник предсідника жидівського товариства натуралізованих горожан. Він каже, що тутешні жиди, які зачинали протестаційну акцію, самі поносять вину за бойкот. Вони розкричали про звірства німців, яких ніколи не було і тим до живого порушили німецькі почування. Найбільше пошкодило жидівській справі в Німеччині велике протестаційне віче в Медисон Сквер Гарден у Ню Йорку,яке відбулося в понеділок 26. березня. Валляч поїхав власне до Німеччини сьогодня окрвблем Бремен.

—o—

ВИБОРИ У ДАНЦІҐУ.

ДАНЦІҐ, 18. IV. ПАТ. Сенат вільного м. Данціґу оголосив розпорядок, який визначує речинець виборів до Фолькстаґу на 28. травня. Сенат устійнив речинець виборів у конституційно найкоротшому часі, так що виборча кампанія потреває лише 6 тижнів.

—o—

НАЙШЛИ ОСТАНКИ „АКРОНУ".

ВАШИНҐТОН, 18. IV. ПАТ. З кружляка „Портленд" повідомляють, що підчас пошукувань попали на останки кермового повітреплава „Акрон".

ФРАНЦУСЬКА „ПРАВДА" ПРО ПОЛЬЩУ.

НЮ ЙОРК, 3. квітня (Вл. кор.) Щойно наспіла сюди книжка французького політичного письменника Олександра Бреґмана п. н. „Політика Польщі в Лізі Націй". Цікаве, що автор книжки пише про найріжнородніші справи, які мала Польща в Лізі Націй. Між іншим широко обговорює статут в справі національних меншин; згадує про спір Польщі ізза поведінки польських властей з німцями та литовцями, як національними меншинами головно в осені 1930-го року, але ні словечком не згадує про істнування в Польщі українців, ані про польську „пацифікацію", яка була предметом розсліду в Лізі Націй. Видно француз боїться цілої правди і пише лише те, що є корисним для Польщі.

НІМЕЦЬКО-БЕЛЬҐІЙСЬКИЙ КОНФЛІКТ.

Відібрали дебіт бельґійському часописові.

З Брюселі повідомляють: Німецька влада відібрала дебіт найбільшому бельґійському щоденникові „Лє Соар" за статтю проти німецького посольства в Брюселі. Посольство прислало було редакції „Лє Соар" комунікат з протестом проти протинімецької кампанії, а всі вістки того часопису назвало неправдивими. У відповіді на це „Лє Соар" у статті твердив, що 2. серпня 1914 р. німецьке посольство просило редакцію помістити комунікат, що „Бельґія не має причини боятися, що Німеччина нарушить її невтральність". Редакція помістила комуні-2. серпня 1914 р. і тогож дня німецький уряд вручив Бельґії ультімат, який, як пізніше виявило-її невтральність". Редакція помістила комунікат цятьох днів.

Випадки переступлення бельґійського кордону гітлерівцями повторюються. В Кальміні, на вулицях міста зявився гітлерівець і — як твердить ПАТ — провокував населення. Жандарма, що інтервеніював, він побив. Гітлерівця арештували.

ПЕРЕГОВОРИ МІЖ ЗЛ. ДЕРЖАВАМИ ТА КАНАДОЮ.

Деприціяція золотої валюти.

„Нaєс Вінер Таґблят" повідомляє з Вашинґтону, що президент Рузвельт і канадійський премієр Бенет переговорюють головно у валютовій справі. Бенет уважає вальоризацію найважнішою умовиною поправи світової господарки. Думають, що прем. Бенет є за цим, щоби мінімальну ціну золота устійнити на 30 дол. за унцію, замісць дотеперішніх 20 дол. Це рівнялося би деприціяція доляра та всіх золотих валют на 33 проц.

БЛАГОСЛОВЕННЯ ПАПИ.

ВІЧЕНЦІЯ, 18. IV. При святочному благословенні, яке дав папа з бальконy базиліки св. Петра, було ок. 300.000, а в самій базиліці 60.000 людей.

ВІДІБРАЛИ ДЕБІТ.

ВАРШАВА, 18. IV. ПАТ. На основі розпорядку м-ства внутрішних справ з 15. квітня ц. р. відібрали почтовий дебіт у Польщі „Берлінер Таґеблятові", „Берлінер Іл. Цайтунґ" і „Бреславер Нойсте Нахріхтен"

НАДІЮТЬСЯ, ЩО ПИВО ПОМОЖЕ ПРОМИСЛОВІ.

НЮЙОРК, 29. березня. (Вл. кор.). Заведення продажі пива отворило торг на 55 мілїонів дол. в цілій Америці, себто на нові будови, декорації, на харчі та на прилади й начиння до пиття. Так виглядає побіжний перегляд досьогорішних видатків з цієї нагоди. А крім того вже 12.000 робітників дістало роботу. Біля 83 процентів ріжних готелів приготовляється до продажі пива і переробляє свої кімнати. При цій нагоді найменше 12.000 нових робітників буде занятих постійно.

КОНГРЕС ФР. СОЦІЯЛІСТІВ.

Вже нема II. інтернаціоналу.

ПАРИЖ, 18. IV. ПАТ. Після 2-денних нарад закінчився надзвичайний конгрес французьких соціялістів в Авініоні. До компромісу не дійшло, одної резолюції не приняли. Приняли резолюції Блюма, що висловлює симпатію для австрійських соціялістів, загрожених гітлерівським рухом і гаймверою. Резолюція Ренodеля взиває, щоби не допустити до розбиття лівої більшости в парляменті.

З нагоди конгресу „Гом Лібр" пише, що нема єдности в соц. партії та що нема вже II. інтернаціоналу.

УВІЛЬНИЛИ КИТАЙСЬКИХ СТАРШИН.

МОСКВА, 18. IV. ПАТ. Нині рано приїхало до Москви 66 китайських старшин у цьому 5 генералів, що досі були інтерновані у Томську. Вони перейшли більшовицький кордон у 1932 р., як їх відділи розбили японські війська. Китайці виїхали пополудні спец. поїздом на захід. У колах близьких до яп. амбасади в Москві звільнення інтернованих уважають демонстрацією проти Японії.

НЮЙОРСЬКІ КОМУНІСТИ БОЯТЬСЯ КРІЗИ В СОВІТЩИНІ.

НЮ ЙОРК, 3. квітня. (Вл. кор.). Ледви прийшов Гітлер до влади в Німеччині, а вже на більшовиках почала трястися шкіра. Нюйорські більшовики вчора видали летючки з зазивом до ратунку Совітщини перед Гітлером. Летючки, розкидані із зазивом до вікон, мають наголовок: „Кріза в СРСР і Гітлерове посягання по владу. — Диктатура пролетаріяту в небезпеці!" У летючці сказано між іншим, що „Побіда Гітлера застала німецьку комуністичну партію безсильною. Фашизм є монструальною загрозою для Совітщини. Економічна кріза в Совітщині припадає якраз на час небезпеки нападу фашизму". — Крім того видали нюйорські комуністи зазив до жидів, щоби вони йшли разом з комуністами і прийшли на велике комуністичне віче в середу 5. квітня, для заложення ще одного, тим разом більшовицького протесту против Гітлера.

МОСКВА ЗАРІКАЄТЬСЯ ПРОПАҐАНДИ В АМЕРИЦІ.

НЮЙОРК, 29. березня. (Вл. кор.) Московський кореспондент газети „Гералд Трибюн" доносить сьогодні, що совітський уряд обіцює не вмішуватися у внутрішні справи Америки і не поширювати комуністичної пропаганди на випадок, коли Америка визнає СРСР. Навіть обіцює, що царські довги, затягнені в Америці, прийдуть на денний порядок при евентуальних переговорах. Совітський уряд пригадує, що такі обіцянки поробив ще Чічерін президентові Вілсонові в 1920 році. Всі інформації отримав кореспондент з урядових джерел, але нема в цій справі ніяких публікацій.

—o—

СПРОБИ ЖИДІВСЬКОГО ШОВІНІЗМУ.

НЮ ЙОРК, 3. квітня. (Вл. кор.). Нюйорська адвокатська палата складається в подавляючій більшости з жидів. Хтось використовував цю обставину і видав поклик до членів-жидів, щоби вони стали солідарно при недалеких виборах до нової управи і вибрали самих жидів. На голову поставили дистриктового федерального прокуратора, Джорджа Медалі. Крім цього на лісті найшлися ще інші визначні жидівські правники. Відозву підписав безіменний „дирекційний комітет". Як лише ця відозва появилася, деякі кандидати на директорів перестрашилися і розпочали завзяту аґітацію проти такого проєкту. Вони кажуть, що такий поклик мусіли уложити якісь вороги жидів, щоби їх скомпромітувати саме в часі протинімецької аґітації.

—o—

СПОРТ І ПОЛІТИКА.

ЛЯЙПЦІҐ, 18. IV. ПАТ. Німецькі союзи копаного мяча та легкоатлетичні ухвалили усунути зі становища керманичів і організаторів усіх жидів і особи лівих переконань.

ВІДЕНЬ, 18. IV. ПАТ. Часописи повідомляють із Берліна, що вістки закорд. преси нібито Німеччину покинув визначний ситкіскар Німеччини Прен (з роду жид), є неправдиві. Прен сказав, що не думає покидати Німеччини.

—o—

РОЗВАЛ БІЛЬШОВИЦЬКОГО „ҐІҐАНТА".

НЮ ЙОРК, 3. квітня. (Вл. кор.). Кореспондент газети Ню Йорк, Сан Віліям Стонмен, присилає спеціяльну депешу з Ростова над Доном про цілковиту невдачу Совітів з найбільшою експериментальною фармою на світі, званою „Ґіґант". Було це мале совітське колективне царство в Північнім Кавказі, на влаштування якого совітський уряд видав був 27 мілїонів рублів. Машинерія, закуплена за сотки тисячів долярів, стоїть зовсім зіпсована і тому господарство не може ніяк іти. Отже комісарі прийшли до висновку, що вон озавелике до адміністрації і тому треба було поділити на 16 менших господарств. Як обчислили, скільки коштує продукція одного пуда пшениці, то побачили, що аж 100 рублів. Тимчасом ціна одного пуда пшениці, назначена урядом, виносить 13 рублів. Іншими словами, до кожного пуда пшениці совітський уряд доплачує 87 рублів, щоби його продати! Наче на сміх, зараз побіч совітського „Ґіґанта" істнує німецке господарство з 20.000 акрів, але ведена на капіталістичний лад, і видає стільки збіжа, що колгосп.

ТАЄМНИЧЕ ВБИВСТВО У ЛЬВОВІ.

У Великодневий понеділок стався у Львові новий злочин, який, бодай покищо, є загадкою, яку важко відгадати. Серед таємничих обставин невідомий злочинець убив стару жінку і годі догадатися мотивів, у яких зробив це.

Від ряду літ сторожкою у камениці при вул. св. Антонія 5, була Катерина Солтис, літ понад 50. Її чоловік згинув на війні і вона важкою працею втримувала та виховувала троє дітей: Геновефу, Франціщка й Яніну. Найстарша (перша названа) донька вийшла замуж за Едварда Павловського, але в рік пізніше, при породі, померла; сирота лишилась на опіці бабуні. Женився теж і випровадився син Франціщок. При матері жила лише — крім згаданої малої дитини — 20-літня наймолодша донька. В понеділок в 9. год. ранку ця остання вийшла до костела. Коли за яку годину вернула до дому, найшла на ліжку, серед калюжі крови, свою маму без знаку життя. Лікар поготівля ствердив смерть від трьох ударів у голову якимось важким і гострим знарядям, мабуть сокирою. Вбивник розбив голову Катерині Солтис мабуть при дверях і вона мабуть уже мертва впала на ліжко, що стояло побіч. Свідком убивства була півторалітня дитина, що лежала на ліжку.

Розбита шафа насуває здогад, що вбивство було грабункове. Можливо, що злочинець зламовився на якісь дрібні ощадности Солтисової, про які говорили сусіди. Однак не є виключене, що вбивник розбив шафу навмисне, щоби слідство спрямувати на фальшивий шлях. Цікаво, що вбивство сталося у дуже короткому часі, коли саме Солтисова осталась сама дома, у білий день, у велике свято Великодня, і що ніхто із сусідів нічого не чув.

—o—

НОВИНКИ

— **Виклад про Україну з демонстраціями у Ню-Йорку.** У приміщенні Караван Клобу, 119 Вест 57-ма вул. в Нюйорку, заходами Товариства Нової Історії відбувся в суботу 18-го березня вечером виклад д-ра С. Демидчука на тему: „Українська проблема". На відчиті явилося біля три сотні людей, членів згаданого товариства і деяких посторонніх гостей. Товариство Нової Історії має на меті пізнати проблеми ріжних держав і націй і на тій підставі виробити плян виминути війну на будуче. Відчит д-ра Демидчука був поділений на 4 части: 1. Культурні цінности українського народу; 2. Україна як заборола европейської цивілізації на сході Европи у звязку із святкуванням 250-ліття відсічи Собєським обложеного турками Відня; 3. Польсько-український спір у звязку з польською „пацифікацією"; 4. Причини опору українських селян проти колективізації й українсько-московські взаємини у минулому. В кінцевих замітках перейшов прелеґент українську історію за останнє десятиліття й теперішні аспірації українського народу. Відчит був ілюстрований взірцями українських вишивок, українських костюмів, гуцульського мистецтва й писанок, опісля зразками української народньої пісні (співала кілька пісень п-на Марія Гела з Джерзи Сити, акомпаніювала п-на Любов Гладка, обі в українських народніх костюмах); народні мельодії на скрипці в супроводі гітари (замість бандури) грав гром. Михайло Герман і М. Скоробогач — оба з Нюйорку. А накінець гром. Герман, зодягнений в народній стрій відтанцював кілька танків. Виклад викликав велике заінтересування між зібраною публикою і багато слухачів складало особисто подяку прелеґентові й артистам за основне познайомлення їх з дотепер мало їм знаною українською проблемою.

— **Концерт у честь Мазепи в Нюйорку.** Заходом Українського Хору при українсько-католицькій церкві св. Юрія відбувся в неділю 19-го березня в церковній галі при Семій вулиці концерт у честь гетьмана Івана Мазепи. В програму увійшли продукції мішаного й молодечого хору під управою дир. Теодора Онуфрика, промови: о. Ол. Павляка й д-ра С. Демидчука, декламації п-ни Ст. Перестиківни, молодечої орхестри під управою молодого композитора Дмитра Олексина, котрого композицію на скрипці відіграв окремо соліст Іван Семен, акомпаніювала на пяніні п. Ольга Геба. Не зважаючи на слоту і на інші імпрези того самого вечора прибула на свято значна громада людей. Продукції були виконані дуже старанно. Хори виступили в народніх строях.

— **„Мазепа" Чайковського у Філядельфії.** Після премієри в Нюйорку Український Мистецький Театр виставив оперу Чайковського „Мазепу" 24. березня ц. р. у Філядельфії в салі „Академі оф Мюзік". Артистичні сили були, як стверджують американсько-українські газети, якнайкращі. Орхестра грала під диригентурою П. Углицького. Хор і танки були виведені знаменито. Писали про цю виставу й місцеві англійські газети, висловлюючись про неї прихильно.

— **Музей Визвольної Боротьби України в Празі** дістав нові цінні предмети головно з ділянки мистецтва та воєнної. Особливо цінними з мистецького боку експонатами є друковані праці мистців львівського А.Н.У.М. в першу чергу Ковжуна та Гординського, які передав Музеєві Український Науковий Інститут у Берліні як дарунок мистців, за який їм належиться щира подяка. Дістав теж музей у дарунок від українського графіка у Берліні Масютина відбитки його праць. Від мистця Перебийноса з Парижа дістав Музей (теж через Укр. Науковий Інститут у Берліні) як дарунок теж одну з його праць на національно-історичні теми. Музей дістав графічні роботи М. Бутовича, а від книгаря Ю. Сірого кілька малюнків театральних одягів Петровського. Військовий відділ збагатився дарами полковника Филоновича (5 українських військових статутів) та Битинського (фотографії з могил померлих українських військових у Чехословаччині, між ними і світлина могили талановитого партизанського старшини Фролова з Літомишлю). З дальших дарунків варто зазначити даровані п-ю Х. Кононенко архівні матеріяли покійної поетки О. Конор-Вілінської.

— **Букшований пригадався.** Ще в 1931 році арештовано у Львові Осипа Букшованого, відомого комуніста, за недозволену агітацію, після чого він щез з овиду. Тимчасом вигинула інша справа, що пригадала загалові його назвище. Підчас свого побуту у Львові він познайомився з жінкою одного музиканта, яка зложила за нього в суді кавцію у висоті 4.000 зл. і Букшованого випустили на волю. За ту прислугу Букшований віддячився так, що втік до Харкова і кавція чужої жінки пропала. Тепер вона надармо ходить і старається відборати свої гроші.

— **Міністром почт і телеграфів** іменував президент республики Еміля Калінського, підполковника польських військ.

— **Протест чортківських лікарів.** ПАТ повідомляє: У Чорткові на зборах лікарів, ветеринарів і аптикарів радили над протестом у справі переслідування в Німеччині польських горожан без огляду на віроісповідання. Ухвалили резолюцію, що заявляється за бойкотом німецьких лікарств, лікарських інструментів, фахових часописів і лікувальних місцевостей. Постановили звернутися до союзу лікарів у Польщі, щоби управа союзу поробила заходи, аби таку акцію перевести в усій Польщі.

— **Велика крадіж.** Анні Бояк украли в Єзуїтськім городі у Львові торбинку з 500 зол. готівкою та дві щадничі книжечки М. К. О. на 405 долярів і 600 зол. — Крім того львівські торбинкові злодії вирвали з рук тогож дня Альбіні Грубер, Олені Рапс та Софії Бек торбинки із готівкою.

— **Смерть від ковбаси.** 20-місячному синкові директора Х. гімназії, Фиди, дали шматок паштетової ковбаси. Небаром після того хлопчик наслідком затроєння помер.

— **Вломники при роботі.** До бюра повітового виділу в Самборі добулися злодії і розпороли раком дві каси, з яких забрали готівку 5.000 зол. Вломники дісталися до пивниці, що находиться під касовою кімнатою і звідси вибили діру в підлозі. — З бюра касики польських письменників

у Львові вломники забрали з розбитої каси 4.000 зол. З приводу тієї крадежі арештовано кільканацять підозрілих людців.

— **Влом до церкви.** У Красній, пов. Надвірна, невідомі люди вломилися нічю до церкви та окрали комоду, розбили скарбоньку й забрали 500 зол. готівкою.

— **Пожежа.** На передмісті Долини повстала пожежа в господарських будинках Марти Кузуляк. Вогонь перекинувся на сусідні будинки Фаськевича. Згоріли до тла оба господарства, зі стайнями, стодолами та живим і мертвим інвентарем.

— **Засудили комуністів.** Перед судом присяглих в Бережанах відбулася в днях від 22. березня до 12. квітня ц. р. розправа проти 18 жидів і 6 українців, обвинувачених в державній зраді тому, що були членами КПЗУ. На основі вердикту присяглих трибунал оголосив у год. 4. досвіта присуд, яким засудив усіх на кару вязниці від 5 літ до 10 місяців. З українців засуджено: Волод. Балицького на 5 років, Івана Шестопалюка на 2 і пів р., Вол. Кушніра на півтора р., Степана Пунька на півтора р., Івана Ковальця на рік і Ант. Садівника на 10 місяців вязниці. Всім зачислено слідчий арешт.

— **Під колеса поїзду** на шляху Біла Чортківська-Ягольниця кинулася Юлія Малец, жінка залізничого службовця з Білобожниці. Її відвезли в грізному стані до чортківського шпиталю.

— **Вбивства.** 20-літній Павло Чорнейчук у Печерній пов. Заліщики вбив сокирою 60-літню Юстину Медиху. Щоби це виглядало на самогубство, повісив бабусю на бельці. Причина вбивства невідома. — 20-літній Юл. Свідерський у Цапівцях (Чортківщина) застрілив із дубельтівки в своїй хаті свого 19-літнього товариша Стан. Каліновського. Признався, що зробив це з помсти.

— **Топільник.** На терені громади Підзвіринця пов. Рудки добули з ріки Верешиці тіло 30-літнього мужчини, при якому найдено військовий документ на імя Михайла Малка. Труп находився в повному розкладі. Поліційні доходження виказали, що Мих. Малек був нотованим кримінальним проступником, за яким глядала поліція.

— **Літак упав до Висли.** Підчас летунських вправ біля Торуня, що відбувалися в середу вечором, зіпсувся мотор одного літака, наслідком чого він упав на землю. Два летуни вратувалися, опустившись на легкопадах на беріг Висли. Літак пропав у филях ріки.

— **Помер Пікарів батько.** У Льозані помер на 93. році життя проф. д-р Жіль Пікар, батько відомого дослідника стратосфери Августа Пікара. Покійний був професором хемії в базельському університеті, де поробив ріжні важні відкриття. Займався теж малярством.

— **Старання за Олімпіяду.** Каблеграма до газети „Сан" повідомляє з Деблина, що ірляндське національне атлетичне товариство робить заходи, щоби найближчі міжнародні олімпійські змагання в 1940 р. відбулися в Деблині, в парку Фінікс, який займає 1.760 акрів землі. Одначе там нема відповідного стадіону, тому ірлянд. уряд готовий вистаратися грошей на таку будову з продажі льосів на відомі ірляндські кінні перегони. Ірляндія сподіється великого зиску з Олімпіяди в 1940 році. Та побіч неї ще Японія й Італія стараються стягнути ці ігрища до себе.

— **Великі будови в Ню Йорку.** Створена під опікою федерального уряду Ріконстрокшен Файненс Корпорейшен дала позичку підприємцеві Фредові Френчові на вибудування т. зв. „Села Никербокера" на місце теперішніх малих домиків недалеко нюйорського ратуша над Східною Рікою коштом 9 і пів міліона дол. Побудують два апартаментові доми на 12 поверхів, з 1.630 мешканцями і 6.030 кімнатами. При цій будові дістане роботу біля 2.000 робітників. Згадана позичка виносить 8 міл. дол. — Другу позичку в сумі 5 міл. дол. дістало підприємство, що розбудовує надморський беріг Джанс в Лонг Айленд. Там стане до праці понад пів тисячки людей.

— **Обід у честь рабіна по 50 дол.** Від 33 літ істнує в Нюйорку перша парохіяльна жидівська школа імени рабіна Якова Йосифа. Вона має цього року біля 600 учнів. Але, як прийшли тяжкі часи, нема багато добровільних жертв. Тому прихильники рабіна Йосифа завязали комітет для влаштування обіду в честь рабіна Йосифа і запросили на нього біля 700 людей. Карта вступу на обід має коштувати 50 дол. Обід відбудеться в готелі Астор дня 2-го квітня. Весь дохід з нього піде на підтримку згаданої школи. На обід прибуде ґовернор стейту Нюйорк, Леман, а з ним високі стейтові достойники. Мимоволі виринає питання: А як то ми, українці, трактуємо свої українські католицькі парохіяльні школи в Америці?

— **Пиво дасть роботу міліонові людей в Америці.** Привернення фабрикації пива дасть працю відразу 300.000, а може й цілому міліонові людей по думці автора законопроекту в цій справі, нюйорського конґресмена Томаса Коллена. В імені Американського Товариства Готелярів виголосив він учора промову в радіо, а в ній завізвав населення до прискорення акції за знесенням прогібіції у стейтах.

— **Загальний Збір „Народньої Гостинниці"** відбудеться в суботу дня 22. квітня ц. р. в год. 5. попол. в сали стовариишення (реставраційна сепаратка) І. пов. Вхід від вул. Косцюшка ч. 1 а.

—o—

Дописи.

САМБІР.

Українська трикотарська кооператива „Отак". Ми українці, нарід бідний і тому кожну вдачну спробу розбудовувати рідний промисл та торгівлю зустрічаємо з радістю та признанням. До таких щасливих спроб належить і українська трикотарська кооператива „Отак" у Самборі. Заснована щойно у половині 1932-го року за почином пп. д-ра Скорика, дир. Біленького, д-ра Княжинського, місцевого „Союзу Українок", емер. надконтрольора почти Я. Хоміцького і т. д., вона уже в половині грудня затрудняла біля трикотарських машин чотири зредуковані учительки-українки, уже у половині січня ц. р. отворила свою власну крамницю, а нині розбудовує уже і робітню і крамницю на більшу скалю. Слід підкреслити зовсім безкорисну і справді повну молодечого ентузіязму працю емер. надконтр. почти п. Ярослава Хоміцького, який від рана до ночі сидить у робітні і крамниці, усюди помагає і надає цілому підприємству розмах та життя. Як звичайно у нас буває, не обійшлося і тут без кирниці. Робить її п. Чухрай, який спочатку працював у кооперативі, а тепер купив свої власні машини і... кидає громи на священиків. Молода кооператива позискує собі чимраз ширші кола відборців і якщо буде у такому темпі розвиватися і на будуче, то за кілька літ Самбір буде мати свою велику українську трикотарську фабрику. Витревало вперед! Щасть Боже!

Ят.

—o—

СПОРТ.

ПОБІДА І ПРОГРАНА „УКРАЇНИ".

16. 4. Україна — Погонь (ліга) 2:0 (0:0).

Україна в складі: Бутель І; Миськів, Воробець; Бутель ІІ, Кіцила, Цимбала; Крушельницький, Магоцький, Кльош, Ґоцький, Максимів.

Заслужена перемоґа української дружини над реномованим противником; ціла дружина ґрала дуже добре головно у другій частині, слабшим був лише Крушельницький. В Погоні найліпший Матіяс. — В першій частині Погонь має перевагу, але оборона чорно-червоних дає собі раду з нападом противника; спеціяльно Воробець і Бутель І. визначилися. Напад України доходив до голосу аж під кінець першої частини. По зміні воріт Україна має перевагу в полі і ІІ напад раз-у-раз непокоїть „інтернаціонала" Альбанського. В 11 мін. Магоцький добуває перші ворота. Погонь атакує часто лівим крилом, але Бутель ІІ. не допускає Нехцьола до голосу. Україна має знову перевагу, Кльош дістає від Кіцили мяч, минає оборону противника і стріляє другі ворота. Погонь старається поправити вислід, але Ґоцький ґрає тепер як четвертий помічник і Україна без труду удержує вислід. Видців 500. Суддя п. Савіцький.

17. 4. Україна — Гасмонея 1:3 (1:1).

Україна в складі як попереднього дня, лише на місці Ґоцького ґрав резервовий Олійник.

Україна ґрала далеко слабше як у неділю. У ІІ грі замітна була перевтома. Найкраще держалася оборона, слабо ґрав напад. Ворота для України добув у 19 мін. Магоцький по вільнім Максимова. Перед змаганнями вручили Степанові Магоцькому з нагоди 100 змагань памятковий ґодинник.

Україна ІІ. — Гасмонея ІІ. 1:0 (1:0).

Товариські змагання.

МИСТЕЦТВА ЛІҐИ.

КОРОЛ. ГУТА. Рух — Подгуже (Краків) 4:1 (1:0).

МИСТЕЦТВА А-КЛЯСИ.

ЛЬВІВ. Сьвітезь — Погонь І. Б. 2:0 (0:0).

СТАНИСЛАВІВ. Ревера — Погонь (Стрий) 1:1 (1:1).

ТОВАРИСЬКІ ЗМАГАННЯ.

ЛЬВІВ. Чорні — Погонь 1:1 (1:0).

ПЕРЕМИШЛЬ. Неділя. Погонь (Катовиці) — Польонія 1:0 (0:0). Понеділок. Польонія — Погонь (Катовиці) 3:1 (2:0).

ПОЗНАНЬ. Варта — ЛКС 6:2.

ЛОДЗЬ. Л. К. С. — Варта 1:1.

КРАКІВ. Неділя: Д. Ф. Ц. (Праґа) — Висла 4:1. Понед.: Д. Ф. Ц. — Краковія 3:1.

—o—

Нові книжки й журнали.

КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА, економічно-суспільний місячник. Річник VI. ч. 4. Львів, квітень 1933. Зміст: На окраю днів; І. Мартюк: Огляд світових ячмінних ринків у 1932 р.; Коберський К.: Чи наше село перетріває цю крізу; Ш. Жід: Домарксівський соціялізм; Томоміянц: По 10 роках не буде вже кому провадити кооперативної праці; Мартос Б.: Споживче т-во „Продукціон" у Гамбурзі; Кооперативна хроніка; Господарська хроніка; В. Левицький: Поляки під Прусією.

За редакцію відповідає **Олександер Костик.** Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.